

مجله‌ای فقهی قیام امام حسین علیه السلام
ژوئیه‌شناسی در فقه سیاسی مقارن

✦

مجله‌ای فقهی قیام امام حسین علیه السلام
ژوئیه‌شناسی در فقه سیاسی مقارن

ترجمه: علی دانا

نزهت
انتشارات

زمرهٔ
مجله

مباحث فقهی قیام امام حسین

پژوهشی در فقه سیاسی معاصر

نویسنده: عبداللّه نجف شیب

ترجمه: علی حسن‌ناس

ناظر علمی: سید عبداللهی

ناظر نهایی: عزت‌الله معتمد

ناظر فنی: حجت یوسفعلی

سرپرستار: حسین قاسم‌حمزه

ویراستار: مهدی خلیلیان

وایایش نهایی: رضوانعلی رفیعی

صفحه‌آرا: مسلم خسروی

ناظر چاپ: علی رضواند

ناشر: زمزم هدایت

◇

چاپ: سلمان ○ نوبت چاپ: اول ○ تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ ○ قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۵۶۳-۷

◇

آدرس ناشر: قم، خیابان دورشهر، نبش کوچهٔ ۳، پلاک ۸۱

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۰۷۳۵-۰۲۵ همراه: ۰۲۵-۳۸۸۷۲۸۳۳-۰۹۱۲

سرنام:	شبيب، عبدالله نعمة
عنوان برزادادی:	المبانی الفقهية لثورة الامام الحسين بن علي: دراسة في الفقه السياسي المقارن، فارسی
عنوان واپدیدار:	مبانی فقهی قیام امام حسین: پژوهشی در فقه سیاسی مقارن/ عبدالله نعمة الشبيب؛ ترجمه علی کارشناس.
مشخصات نشر:	قم: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق، انتشارات زمزم هدیایت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهر:	۱۸۰۰۰ ریال: ۷-۵۶۳-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۵۶۳-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیاپا
یادداشت:	۲۹۱ ص. ص.
عنوان دیگر:	پژوهشی در فقه سیاسی مقارن.
موضوع:	حکومت اسلامی، امام موسی کاظم، فقه سیاسی، سیاست
موضوع:	Hosayn ibn Ali, Imam, and Islamic politics
موضوع:	اسلام و سیاست
موضوع:	Islam and politics
موضوع:	علوم سیاسی (فقه)
موضوع:	Political science (Islamic law)
شناسه افزوده:	کارشناس، علی، ۱۳۶۱-، مترجم
شناسه افزوده:	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق انتشارات زمزم هدیایت
شناسه افزوده:	Imam Saad Research Institute of Islamic Sciences. Zamzam Hedayat
رده بندی کنگره:	ش ۱۳۹۷ م ۲۳/۴۱/۲۰۴۱/۷۶/۱/۷۶ BP۴
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۵۳
شماره کتابشناسی ملی:	۵۱۲۸۹۸۸

فهرست مطالب

۱۱	مقدسه پژوه نگاه
۱۳	مقدمه
۱۷	درآمد
۱۹	بخش اول: بررسی حقیقت دین
۱۹	نکته اول: نگاهی کلی به شخصیت یزید
۲۱	نکته دوم: بیعت یزید
۲۸	الف) مبنای اطاعت در کارهای نیک
۳۰	ب) مبنای عدم شرطیت شبهه در بغی
۳۰	نکته سوم: رژیم یزید
۳۳	بخش دوم: بررسی فقه سیاسی قیام حسینی
۳۳	الف) فقه سیاسی حرکت امام حسین
۳۵	ب) سیره امام حسین برای امت اسلامی
۳۶	پ) مبنای انتخاب کار مهم‌تر
۳۹	نکته چهارم: شیوه اصلاح و قیام ضد ظلم
۴۰	الف) قرآن کریم
۴۱	ب) روایات شریف
۴۱	پ) بررسی فقهی مبنای قیام بر ضد ظلم
۴۹	بخش سوم: مقصود از مبنای فقهی قیام
۴۹	الف) مفهوم مبنا
۵۱	ب) نگاهی عمومی به مبنای

- یک) تحکیم مبانی فقهی، اعتقادی و سیاسی در ذهن امت ۵۲
- دو) توجیه و هدایت امت ۵۳
- سه) نکوهش مفسدان ۵۳
- چهار) اصلاح ۵۳
- پنج) آشکار شدن زوایای پنهان قیام حسینی ۵۴

مجله اول: جهاد نهضت حسینی و مبانی فقهی آن نزد شیعه و سنی

- بخش اول: حیثیت جهادی، فیه بضه امر به معروف و نهی از منکر ۵۷
- ۱-۱. رد بیعت جاهل با مسلمگ ناسق ۵۸
- ۲-۱. یاری مسلمان که طلب یا می کند ۵۸
- ۳-۱. وجوب امر به معروف و نهی از منکر ۵۸
- ۴-۱. انتخاب ضرر آسان تر ۶۰
- ۵-۱. حاکم نبودن ادله تقیه بر ادله قیام ۶۰
- ۶-۱. عدم تقیید ادله امر به معروف و نهی از منکر بر حکم شخصی ۶۱
- ۷-۱. ممنوعیت تردید و ایستایی در قیام ۶۲
- ۸-۱. فقه فریضه امر به معروف و نهی از منکر در سخنان فقهای اهل سنت ۶۲
- بخش دوم: مبانی و ادله فریضه جهاد در قیام ۶۶
- ۹-۱. مبنای فقهی هدف از جهاد نزد شیعه و اهل سنت ۶۶
- ۱۰-۱. مبنای فقهی انگیزه جهاد ۶۸
- ۱۰-۱-۱. ادله مبنای اول ۶۹
- ۱۰-۱-۲. ادله مبنای دوم ۷۰
- ۱۰-۱-۳. نقد ادله مبنای دوم ۷۲
- بخش سوم: ادله جهاد با کافران و افراد در حکم آنان ۷۶
- ۱۱-۱. ادله مشهور فقهای شیعه ۷۶
- ۱۱-۱-۱. اجماع (نبود اختلاف نظر فقها) ۷۶
- ۱۱-۱-۲. قرآن کریم ۷۷
- ۱۱-۱-۳. روایات و سیره ۸۴

- ۱۲-۱. ادله جهاد نزد مشهور فقهای اهل سنت ۸۸
- ۱۳-۱. تصویری دیگر درباره جهاد ۸۸
- ۱۴-۱. قیام امام حسین * از منظر دفاعی ۸۹
- ۱۵-۱. قیام امام حسین * از منظر مشهور اهل سنت ۸۹
- بخش چهارم: شرط بودن اذن امام در جهاد نزد شیعه و اهل سنت ۹۱
- ۱۶-۱. مبنا و ادله نامشروع بودن جهاد همراه پیشوای ستمگر ۹۱
- ۱۶-۱-۱ ۹۱
- ۱۶-۱-۲. روایات ۹۲
- ۱۶-۱-۳. روای فق ۹۴
- ۱۶-۱-۴. نقد و پیشنهاد پیشین ۹۵
- ۱۶-۱-۵. نقد روایات اهل سنت درباره جواز شرکت در جهاد حاکم ستمگر ۹۶
- بخش پنجم: یاری امام حسین * واجب استی یا کفای ۹۸
- ۱۷-۱. مبنای وجوب یاری امام عادل ۹۸
- بخش ششم: حکم دعوت به اسلام و زیبایی های آن و مبنای تأکید بر انجام حجت ۱۰۳
- بخش هفتم: تأثیر زمان و مکان در فقه نهضت حسینی و مبنای احترام مقدسات ۱۰۸
- ۱۸-۱. نظر علمای شیعه ۱۰۸
- ۱۹-۱. نظر علمای اهل سنت ۱۱۰
- بخش هشتم: پایداری در میدان جهاد و نهراسیدن از تعداد دشمنان ۱۱۷
- بخش نهم: لزوم التزام و رجوع به نظر و دیدگاه ولی امر ۱۲۵
- بخش دهم: ادله فقهی اهل سنت و مبنای کناره گیری از فتنه ۲۸

فصل دوم: مبنای فقهی جهاد با طاغوتیان و باغیان

- بخش اول: صفات حاکم اسلامی ۱۳۳
- ۱-۲. مبنای شیعه و اهل سنت درباره صفات حاکم اسلامی ۱۳۵

- ۲-۲. ادله و ویژگی علم ۱۳۵
- ۲-۲-۱. آیات ۱۳۵
- ۲-۲-۲. روایات ۱۳۶
- ۲-۳. بنای علم امام معصوم * نزد شیعه ۱۳۷
۴. مبنا و ادله و ویژگی عدالت ۱۴۰
- ۲-۵. روایات اهل سنت درباره اثبات عدالت ۱۴۳
- ۲-۶. سخنان امامان اهل سنت درباره اثبات علم و عدالت ۱۴۴
- بخش سوم: وجوب جهاد با طاغوت ۱۴۹
- ۲-۷. طاغوت در لغت و تفهیم ۱۴۹
- ۲-۸. ادله جهاد با طاغوت ۱۵۰
- ۲-۸-۱. آیات ۱۵۰
- ۲-۸-۲. روایات ۱۵۲
- ۲-۸-۳. سیره ۱۵۶
- ۲-۹. مبنای سازش ناپذیری با طاغوت ۱۵۸
- ۲-۱۰. مبنای فقهی وجوب فرمان برداری از حاکم مفسد ۱۶۰
- ۲-۱۱. ادله حرمت قیام ضد حاکم فاسق و نقد آن ۱۶۲
- ۲-۱۲. توجیه فقهی اهل سنت نسبت به قیام امام حسین * ۱۶۵
- بخش سوم: جهاد با باغیان ۱۶۷
- ۲-۱۳. بغی در لغت و اصطلاح ۱۶۷
- ۲-۱۴. مفهوم شناسی بغی ۱۶۹
- ۲-۱۵. ادله جنگ با بغات قسم اول ۱۷۴
- ۲-۱۵-۱. اجماع ۱۷۵
- ۲-۱۵-۲. قرآن کریم ۱۷۵
- ۲-۱۵-۳. روایات ۱۷۷
- ۲-۱۵-۴. روایات اهل سنت ۱۸۶
- ۲-۱۶. آیا باغیان کافرند؟ ۱۸۷
- ۲-۱۷. دیدگاه فقهای اهل سنت درباره بغی ۱۹۰
- ۲-۱۸. فتاوی فقهای اهل سنت درباره بغی و ستم یزید ۱۹۱

۱۹۳ مبانی فقهی در فقه بغی
۱۹۵	بخش چهارم: عدم جواز تقیه در برخی موارد.....
۱۹۵ ۲۰-۲. تقیه در لغت و اصطلاح
۱۹۷ ۲۱-۱. تفاوت تقیه و نفاق
۱۹۷ ۲۰-۲. اقسام تقیه
۱۹۹ ۲۳-۱. ادله مشروعیت و جواز تقیه
۱۹۹ ۲۳-۲. ادله مشروعیت و جواز تقیه
۲۰۱ ۲-۳-۲. روایات
۲۰۲ ۲-۳-۳. جماع
۲۰۳ ۲-۳-۴. علم
۲۰۴ ۲-۳-۵. سیره [سیره]
۲۰۴ ۲۴-۲. مبنای مسئله
۲۰۷ ۲۵-۲. شبهه‌هایی درباره تقیه و از اختن خود در هلاکت
۲۰۷ ۲۵-۲-۱. شبهه‌های مربوط به مشروعیت تقیه
۲۱۱ ۲۵-۲-۲. شبهه مربوط به تقیه کردن امام
۲۱۱ ۲۵-۲-۳. شبهه مربوط به تقیه کردن شیعیان
۲۱۷ ۲۶-۲. تفسیر و اعتراض
۲۲۰	بخش پنجم: وجوب امر به معروف و نهی از منکر و شرط [فقدان] ضرر.....

فصل سوم: بررسی فقهی قیام امام حسین علیه السلام از دیدگاه علمای مسلمان (تفسیر و مبانی)

۲۲۷	بخش اول: سخنان فقهای شیعه و سنی درباره تفسیر قیام.....
۲۲۷ ۱-۳. سخنان فقهای شیعه در تفسیر قیام
۲۲۸ ۱-۳-۱. تفسیر فقهی قیام از منظر علامه حلی
 ۱-۳-۲. محقق کرکی (۹۴۰ق)
۲۳۳ ۳-۱-۳. شهید ثانی زین الدین بن علی عاملی جبعی (۹۶۶ق)
۲۳۶ ۳-۱-۴. سید علی طباطبایی
۲۳۹ ۳-۱-۵. صاحب جواهر الکلام (وفات ۱۲۶۶ق)

- ۳-۱-۶. امام خمینی علیه السلام (۱۴۰۹ ق) ۲۴۹
- ۳-۲. مبنای اهل سنت در بحث جهاد ۲۵۴
- ۳-۳. سخنان فقهای اهل سنت درباره قیام حسینی ۲۵۶
- بخش دوم: اجتهاد از دیدگاه فقهای شیعه و سنی و آثار فقهی آن در قیام ۳۶۴
- ۴-۴. مهم‌ترین ادله فقهای اهل سنت بر صحت اجتهاد ۳۶۵
- ۳-۵. نقد و بررسی ابن حزم ۳۶۵
- ۴-۶. نقد و بررسی بیان اهل سنت درباره اجتهاد ۳۶۷
- ۳-۷. گواهی و بیان و افاد دارای درک فقهی ۳۶۹
- ۳-۸. گواهی یاران حضرت بیت امام حسین علیه السلام ۳۷۰
- ۳-۹. اعتراف‌های اکتادمگر و بیان درباری اش ۳۷۲
- ۳-۱۰. گفتار و احکام پیشین و متأخرین مکتب تشیع و اهل سنت درباره قیام حسینی ۳۷۳
- الف) گفتار و احکام پیشین ۳۷۳
- ب) احکام متأخران ۳۷۵
- ۳-۱۱. نقد ماحوزی درباره دیدگاه غزالی ۳۸۱
- ۳-۱۲. نظریات درباره لعن یزید ۳۸۲
- ۳-۱۳. رد نظریه تخطئه‌کنندگان قیام امام حسین علیه السلام بر ضد یزید ۳۸۵
- ۳-۱۴. داوری بزرگان شیعه درباره یزید ۳۸۹
- کتابنامه ۳۹۱

مقدمه پژوهشگاه

قیام و حرکت جهادی امام شیدان و اسوه فدایان در راه عقیده و ایمان، چون منشوری است که ابعادی گوناگون دارد، نه اسندگان پژوهشگران هر کدام از زاویه‌ای به این قیام نگریسته و آن را تجزیه و تحلیل کرده‌اند. این بررسی از جهتی که کمتر به آن توجه شده، مبانی فقهی این قیام است و چون امام معصوم است و راز ایشان مانند گفتار و حدیثشان، حجت و دلیل است، بررسی این وجه از حرکت آن حضرت می‌تواند برای پویندگان راهی ثمربخش باشد.

نویسنده محترم آقای عبدالإله نعمة اشیب تاسان کرده بعد فقهی حماسه عاشورا را در کتاب المبانی الفقهية لثورة الإمام الحسين بن علي (دراسة في الفقه السياسي المقارن) حاضر بررسی کرده و از نظریات علمای فریقین، شیعه و سنی، را این زمینه بهره جسته و آحاداً نقد کرده است.

شایان توجه است که ترجمه برخی عبارات براساس نظر ناظر محترم علمی جناب حجة الاسلام و المسلمین مهدی عبداللهی به دلیل ابهام در متن اصلی حذف گردیده است.

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام برای بهره‌مند شدن فارسی‌زبانان تصمیم به ترجمه این کتاب گرفت که با استقبال ناشر عربی کتاب، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی را

۱. فقه سیاسی مقارن عبارت است از مجموعه‌ای از نظریه‌های فقهی پیرامون احکام و تکالیف سیاسی شارع مقدس بر افراد جامعه اسلامی که از طریق بررسی و ارزیابی آراء و فتاوی صاحبان فتوا و مجتهدان شیعه و اهل سنت به دست می‌آید (مترجم).

دبیرکل محترم آن، حضرت آیت الله محسن اراکی، مواجه شد که در همین جا از مجمع و دبیرکل محترم آن و نیز از پژوهشگران محترم حجت الاسلام علی کارشناس و آقای صفر سفیدرو که به ترتیب رنج ترجمه و مقابله را بر خود هموار کرده اند، تشکر می کنیم.

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام

www.Ketab.ir

مقدمه

قیام حسینی چیست؟ اصناف آن کدام است؟ چه گستره و ابعادی دارد؟ آیا این قیام تنها به زمان امام حسین علیه السلام اختصاص دارد یا هر زمان که موضوع آن تکرار شود، قابل تحقق است؟ آثار و نتایج قیام حسینی در غول تاریخ شیعه چیست؟ آیا پژوهش‌های شیعه به اندازه کافی به قیام حسینی پرداخته است؟

آیا امروزه بیانات و متون قیام حسینی مورد بررسی و پژوهش فقها قرار می‌گیرد؟ نظر فقهی اهل سنت درباره قیام حسینی چیست؟ اگر قیام حسینی را تکلیف شرعی خاص امام حسین علیه السلام و از اسرار الهی بدانیم، چنان‌که برخی بزرگان فقها چنین معتقدند، زندگی اسلامی ما چه رنگ و بویی خواهد داشت؟

پس از این پرسش‌ها به این نکته اشاره می‌کنیم:

روشن است که پژوهشگران و عالمان در هریک از موارد پیش‌گفته و سبب دیگر مرتبط با قیام امام حسین علیه السلام دو گونه برخورد کرده‌اند:

دسته‌ای به تمجید و تأیید و اثبات مشروعیت آن پرداخته‌اند و دشمنان قیام امام حسین علیه السلام را گمراه دانسته‌اند؛ ولی برخی از اهل سنت قیام امام حسین علیه السلام را نادرست پنداشته و منسوخ شده امام حسین علیه السلام با شمشیر جدش، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، به شهادت رسیده است.^۲

اختلاف پژوهشگران به این عرصه محدود نشده است، بلکه در شرح و تفصیل قیام امام حسین علیه السلام و مسائل فقهی آن نیز اختلاف دارند؛ همانند آگاهی یا ناآگاهی امام از شهادتش،

۱. ر.ک. جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۲۹۵.

۲. حامد نقوی، خلاصه عقبات الأنوار، ج ۴، ص ۲۳۹؛ به نقل از: تاریخ ابن خلدون، ص ۲۱۷؛ صاحب کتاب عقبات الأنوار می‌گوید: این عبارت در نسخه کنونی تاریخ ابن خلدون نیست، بلکه در نسخه پیشین بود.

هدف قیام ساقط کردن رژیم اموی و برپایی حکومت اسلامی بود یا فقط امر به معروف و نهی از منکر؟ و آیا این قیام تنها به امام حسین علیه السلام اختصاص دارد یا تکلیف شرعی همگان است و به شخصی خاص اختصاص ندارد؛ بلکه هر زمان موضوع آن محقق شود، تکرار شدنی است؟ آیا قیام امام حسین علیه السلام برای بیدار کردن امت و وجدان و درون و باطن آنان بود یا تنها انقلابی نظامی با هدف رسیدن به ولایت و حکومت غضب شده بود؟ و مطالب دیگری که به زودی در مباحث کتاب روشن می شود.

کتاب‌های تاریخی و مباحث اعتقادی، فکری و فقهی مختلف پر است از اشکال‌ها و شبهه‌هایی که حکام ستمگر و علمای درباری و پیروانشان وارد کرده‌اند؛ به ویژه شبهه‌های اعتقادی، سیاسی و فقهی، مانند شبهه جبریّه^۱ و اشکال در مشروعیت ادامه قیام با وجود علم به عدم موفقیت.

اختلاف کتاب‌های فقهی، تاریخی و سیره در اراء قیام امام حسین علیه السلام و فهم، ارزش‌گذاری و جهت‌دهی آن سبب بروز مسائلی چون بحران‌های فرارانی درباره بسیاری رویدادهای این قیام شده است؛ در نتیجه این قیام مورد نقد و بررسی نویسندگان معاصر قرار گرفته است، چنان‌که نویسندگان قدیم نیز آن را نقل و حکایت می کردند. نوشتار حاضر به قدر مجال، پاسخی تحلیلی - استدلالی به این مسائل ارائه می دهد.

یادآور می شویم ابعاد فقهی قیامی که ابعادی منحصر به فرد دارد و دیگر قیام‌ها از آن بی بهره‌اند، از نظرگاه پژوهشگران دور مانده است؛ گویا این قیام از جنبه‌های فقهی بی بهره بوده! از این رو، بعد فقهی نیز مانند دیگر ابعاد آن به اندازه کافی به بررسی نیاز دارد.

ادله پیش گفته و نیز دیگر ادله، ضرورت بحث درباره قیام امام حسین علیه السلام در فقه سیاسی مقارن نشان می دهد.

آنچه در زمینه مباحث فقهی قیام امام حسین علیه السلام به عنوان مانع رخ می نمایاند، سایه انداختن مباحث تاریخی بر مباحث فقهی است، چراکه مباحث تاریخی در ادله و ضوابط فقهی استدلالی کارایی ندارد، از همین رو، در این بحث جز به عنوان تأیید از مباحث تاریخی بهره نمی بریم، مگر بخشی از مباحث تاریخی که استدلال پذیر باشند.

۱. جبریّه، انسان را در اعمال و رفتار خود مجبور می دانستند و معتقد بودند انسان باید، حکومت جور و ستم را تحمل کند (مترجم).

موضوع بحث عبارت است از بررسی تحلیلی و استدلالی فقه قیام حسینی نزد شیعه و سنتی از خلال مبانی آن، که نمایانگر روح کتاب و سنت مطهر است و به اختصار مبانی شرعی و مبادی عامه‌ای که قیام حسینی در پی تحقق آن در زندگی بشر بوده؛ از جمله انگیزه‌های ما برای کتاب این موضوع و ضرورت بررسی آن، موارد زیر است:

۱. مخواننده کتاب و هم پژوهشگر مسائل اسلامی، درکی آگاهانه از شخصیت امام حسین علیه السلام با توجه به دیدگاه فقهی از قیام آن حضرت به دست آورند؛
۲. پیرایه قیام از این اندیشه که برخی شیوه‌ها، ابزارها و مبانی فقهی قیام را محدود و مختص به زمان و مکانی خاص (زمان امام) می‌دانند؛
۳. متمرکز شدن بر جمعیت قیام حسینی برای تمام شیوه‌های جهادی که قیام برضد ستمگران را پیشه ساخته‌اند؛
۴. تبیین معیار بودن قیام حسینی و تشخیص راه حق از باطل در پرتو اصالت و استحکام شرعی مطابق با کتاب [قرآن] و سنت.

امتیازهای این کتاب به قرار زیر است:

۱. بحث و بررسی فراوان درباره مبانی قیام حسینی؛ زیرا براساس جست‌وجو در میان آثار متنوع و بزرگ در میان کتاب‌های مربوط به امام حسین علیه السلام به عنوانی که این مسئله مهم را مفصل و مستقل بررسی کند نیافتیم؛
 ۲. توجه به مباحث فقهی قیام حسینی و یا مباحث مرتبط با آن به گونه‌ای که قیام امام را در قالب فقهی مستقل مطرح کرده و مبانی‌ای که قیام از آن نشئت گرفته برپایه آن تأسیس شده، آشکار سازد؛
 ۳. مباحث قیام امام حسین علیه السلام بیشتر بر آیات، روایات، اخبار تاریخی و سیره تکوینیه علیه السلام شیوه‌ای که ما در پیش گرفتیم قیام امام حسین علیه السلام را از اینکه صرفاً در ذیل مباحث تاریخی قرار گیرد خارج کرده و آن را قضیه‌ای مستمر، با توجه به مبانی و احکام آن، در طی زمان‌ها در مکان‌های مختلف از طریق پشتوانه عظیم فقهی آن قرار می‌دهد.
- در پایان، از مرکز پژوهش‌های اسلامی وابسته به مجمع جهانی تقریب بین مذاهب قدردانی و تشکر می‌کنم که در رساندن این نظریه استوار به جامعه نقشی ناب و سازنده ایفا کرد و آن را برای جامعه مفید تشخیص داده؛ به نشر آن اقدام نمود.

همچنین، از همه برادران مرکز پژوهش‌های علمی در شهر مقدس قم، به‌ویژه حجت‌الاسلام شیخ احمد مبلغی، مدیر مرکز، و همه کسانی که در ویرایش، حروف‌چینی و نشر آن سهیم بوده‌اند تشکر می‌کنم و برای همگی آن‌ها توفیق و استواری آرزو دارم. از خداوند بتر و توانا م‌خواهم این توشه اندک را از ما بپذیرد که او برترین سرپرست و برترین اجابت‌کننده است.

عبدالله نعمة الشیب

www.ketab.ir

درآمد

درک فقه قیام، بر ریشه فقه سیاسی قیام امام حسین^{علیه السلام}، در ضمن سه مسئله میسر است:

۱. درک واقعیت و ستر سیاسی قیام در آن پدید آمد؛

۲. درک نصوص انقلابی امام حسین^{علیه السلام} در اثنای قیام؛

۳. درک بیانات سیاسی و فقهی - تطبیقی علمای معاصر مسلمان.

بنابراین، با سه مسئله روبه‌رو هستیم: واقعیت [ستر سیاسی]، نص [بیانات انقلابی امام حسین^{علیه السلام}] و تطبیق بیانات علما.

بی‌شک واقعیت میدانی روشن است؛ زیرا در آن زمان پادشاهی ستمگر به نام یزید بن معاویه خلیفه مسلمانان بود که حرام خداوند را حلال دانسته، پادشاهی الهی را شکسته و سنت نبوی را مخالفت ورزیده و با مردم با ستم و تجاوز رفتار می‌کرد.

فرمایش امام حسین^{علیه السلام} در این زمینه چنین است:

هر کس از شما سلطان ستمگری را دید که حرام خدا را حلال کرده، یا حرام خدا را شکسته، یا سنت رسول خدا مخالفت می‌ورزد و در میان بندگان خدا، ستمگره و تجاوزگری عمل می‌کند، اگر با عمل و یا گفتارش با او مخالفت نکنند، بر خداوند حقی است که او را وارد جایگاه همان ستمگر کند و شما می‌دانید اینان فرمان‌براری شیطان را بر خود لازم دانسته، اطاعت خداوند رحمان را ترک، و فساد را آشکار ساخته‌اند.^۱

۱. محمد بن محمد بن نعمان مفید، امالی، ص ۱۲۳؛ ابومخنف، مقتل الحسین^{علیه السلام}، ص ۸۵ و حسن بن شعبه حرانی،

تطبیق عبارت است از اینکه امام حسین علیه السلام، واقعیت خارجی را بر عنوانی که روایت آشکارا بیانگر آن بود، یعنی پادشاه ستمگر، منطبق ساخت و قیام کرد و همه قیام‌های اسلامی بر ضد رژیم‌های فاسد، پس از واقعه عاشورا، بر همین خط روشن حرکت کردند.

چون ما می‌خواهیم فقط از مبانی فقهی قیام بحث کنیم، مبانی اساسی فقه قیام همراه دیگر مباحث متناسب با آن را کوتاه بیان می‌کنیم.

WWW.Ketab.ir